

HIGIEN'A SI SCOL'A.

F O I A

Sanetate, Educatieune si Instructiune.

1876.	Ese odata in septemana joia. Pretiulu in Monarchia: 4 fl. pe 1 anu, 2 fl. pe $\frac{1}{2}$ anu, 1 fl. pe $\frac{1}{4}$ anu. — Pentru strainatate 6 fl. pe 1 anu, 3 fl. pe $\frac{1}{2}$ anu si 2 fl. pe $\frac{1}{4}$ anu. Pentru inserate 6 cr. de siru si taesá erariale de 30 cr. pentru un'a data.	Anulu antaiú I Maiu.
Nr. 5.		

Votiv'a tabla.

Se va paré imposibilu, ba me voru taesá ignorantu de spiritulu si istori'a sciintii nostre, daca voiu cutesá a dice, ca medicin'a dela cunoscut'a si mai antaiu cercat'a formatiune scientifica a ei pana in presentu nu sa potutu desvoltá nici cá sciintia, nici cá arta. Medicin'a — respectave medicin'a statului, aleopati'a — este in principiale sale o sciintia dubia, in practisarea sa nesecura. Si pentru ca mai nimicu din cele ce cugeta, ca sciu apostolii ei, esté securu, vine pucinu din cele, ce prestéze ei, pe socotél'a loru, caci la cei pucini, cari se pare in adeveru ca efeptuescu ceva prin art'a loru, prestéze fara nici o indoiala nu mai natur'a! Ei nu eunoseu nici o bóla dupa fiinti'a interna a sa, nu sciu nici de unu medicamentu eum luera. A estimá dara folosulu medicinei, nu e de ajunsu a enumerá o multieme de casuri cutesatorie si de acelea, cari arata numai ce manine calcari póte suportá organismulu omenescu si eum cate odata sa sustienutu viati'a sub impregiurari, ce absolutu nu le poté astepta: ast-feliu de casuri suntu numai dovedi a nemarginitei pateri de viatia si mai ingraba potrivite de a pune in umbra art'a medicinala, decatu ai in-altiá prestatiunele! Toemai asia de pucinu potu servi de dovedi despre perfectiunea acestei sciintia multele carti medicinali si opuri de fabrice, ce esu la lumina in dilele nostre, pe frutea carora se vede ca ele au fostu compilate pentru pane si la acaroru cetire se nasce fara a voi cugetulu, ca auctoriloru loru a potutu lipsi nimicu alt'a, decatu aceea ce de multe ori se intempla a lipsi la asia numitii filosofi: mintea omului sanetósá!

Din misteriele artei medicinali.

Panea cea mai buna in dilele sanetóse si morbóse.

Propasitóri'a Civilisatiune a adusu cultivat'a omenime incetulu cu incetulu pe nesimtite in moravurile si datinele ei pe cai cotite si ratacite astfeliu incatu barbatii seriosi și bine voitori si au pusu intrebarea deja; óre cultur'a peste totu adus'a omeninei folóse esentiali? Pentru resolvirea acestei intrebari inainte cu un'a suta de ani a pusu academi'a din Dijon unu premiu insemnatu. Noi inse nu ne vomu ocupá de cestiunea: ce resultatu a avutu acelu premiu, ei vomu dovedi numai ca in privinti'a modului de nutritiune (hrana) si mai vertosu a nutrementului principalu adeca a panei de tóte dilele, nu urmamu amesuratu recerintieloru, ce ni le da astadi cunoscintiele chemice si fisiologice si nu corespundietoriu lipseloru si intereseloru unei rationabile higiene si unei drepte economii nationali. Ce manina dauna patimesce aci sanetatea si catu suntu de mari perderile materiali, se póte calculá numai aprocsimativu.

Publiculu asia numitu civilisatu se nutresce astadi numai cu pane din faina cernuta prin sit'a cea mai désa, asia dara catu se póte, de alba si si acést'a inacrita cu aluatielu ori cu drojde si cu mai multa ori mai pucina cantitate de sare. Fain'a necernuta, ori cernuta prin sita rara, se privéste numai de nutrementu pentru plebei, pentru saraci, se dice, ca ea mirósa a saracia, si omenii mai avuti se sfiescu a o pune pre masa! Si aci suntemu indata pe trei cai retacite. 1. Prin cernerea si subtragerea teritieloru dela pane adeca a partiloru celoru mai nutritorie, bogate de cola — eleiu, cirisiu — si de saruri ale grauntielbru, si dauna ce se nasce din subragerea acést'a dupa calculatiunea chemiciloru si a fisiologiloru se urca la milioane. Totu odata panea alba fara teritie nu e sanetósa din alte temeiuiri pentru procesele de digestiune — risinire — in stomacu si matie, cá si panea cu teritie, panea négra, panea grumba, cum i dicu pe la Brasiovu, si mii de patima si de stomacu si de digestiune rea potu asi adscrie esentialele suferintie ale loru numai panei fara teritie, panei albe. 2. Sarea, ce se pune in aluatulu panei albe, nu inlocuesce nici de cum sarurile, ce se subtragu panei albe prin delaturarea teritieloru. Sarea ce se pune in pane este clorunatronu. de care organismulu nostru nu are nici o intrebuintiare, caci catalimea cea mica a lui, de care are corpulu trebuintia, o capata cu indestulire din alte midilóce de nutrementu si astfeliu prisosinti'a lui in panea alba cá unu balastu séu sarcina, o lapada afara prin renunchi, ficatu si pele — adeca prin udu, fere si sudóre: elu adeca cloru natronu séu sarea servescu dara celu multu limbei, cá unu incitamentu pentru lipsa contienementului de sare, ce sa lapadatu prin delaturarea teritieloru. Acestu contienementu de sare alu teritieloru consta cea mai mare parte eminalminte din saruri de kali si de varu, cari pentru intrég'a edificare a organismalui si nominalminte pentru scheletulu ósaloru

si pentru dinti sunt de mare insemnatate. In tierile si provinciile, in cari se mananca numai, ori predominantmente pane alba, nu se mai vedu ómeni cu dinti sanetosi si frumosi si dentistii au aci secerisiulu seu. — 3, Poesulu de fermentatiune ori dospire, celu esecutamu la prepararea panei in economi'a nostra ori celu esecuta panerii, fia elu prin aluatielu, ori prin drojde aduce noue perdi in procesulu de nutritiune si noue daune in procesulu de digestiune. Prin procesulu de dospire se schimba in aluatu panei nutritori'a faina de amilu — intarela — eminalmente in saharu, apoi in acidu carbonicu si in alcoolu, si acest'a numai are pretiu nutritoriu. Astfelu se perdu dupa Liebig patru procente din substanti'a panei, adeca din 100 pf. patru. Daru acést'a póte ca anca nu aru fi nimicu, daca nu aru urmá daune in stomacu din panea acra. Indigestiunile, catarale de stomacu acute si cronice si degenerarea loru in rani de stomacu si in carcirome — racu — au incepuulu seu mai multu in mancaru panei acrite.

Fisiologii si chemicii au recunoscutu daunele, ce provinu din pre pararea obicinuita a panei si apretiuindule au cercatu ale delaturá prin diferite proiecte. Mai vertosu profesorulu Artus in Halle si Liebig in Monahu au fortu, cari au tintitu intra colu eminalmente a face pentru pregatierea panei folositoriu contienementulu nutritoriu in teritie si a incurgiurá mai de parte perderile, ce suntu legate de dospirea panei. Daru atatu proiectulu lui Artus, catu si alu lui Liebig nusi a ajunsu scopulu a produce o pane buna si gustuósa. Mai mare norocu a avutu profesorulu de fisiologia in Norduameric'a **Silvestru Graham**, care inainté cu 40 ani sa nisuitu a aflá o pregatire de pane drépta, corespundietoria sciintii si artei. Panea lui simpla si usioru de preparatu, naturala in compositiunea sa, fara scadere in pretiulu de nutritiune si fara defectu, ba dupa o dedare delicata la gustu a aflatu carendu complacére si intrare in economi'a omeniloru cugetatori si amicii lui a nunitu dupa densulu „**Panea lui Graham**“ care infatiesiedie o pane cu intregu contienentu de teritie si fara dospire si sare. Panea acést'a nu e nici acra nici serata, ci indiferenta precum trebue se fie tóte midilócele de nutritiune bune si acuma se intrebuintia mai in tóta Germani'a. In Pest'a o produce panériulu J. Schachner in strad'a Palatinului. In Temisiora panériulu Lichtscheidel. Teodoru Hahn o intrebuintieze in Institutulu seu de cura firesea de 25 ani incóci esclusivu nu numai in cas'a sa, ci si la toti patientii cu celu mai bunu succesu in totu felulu de patimi si au cantatu laudele ei in mai multe scripte.

Se privimu mai aprópe preferintiele panei lui Graham si ne vomu convinge, ca dupa unison'a opiniune á tuturoru fisiologiloru si chemiciloru possiede — abstragendu dela folósele materiali, ce ni le da prin mai marea potere de nutritiune — cea mai favoritória influintia asupra activitatii de digestiune in stomacu si matie. Patimile mai usiore ale stomacului si ale digestiunei, nominalmente obstructiunile — ineuierile — le delatura de

locu ori in pucine dile, si cei ce traescu cu acésta pane, nu cunosc acea patima. Prin mancarea acestei pani se edeveresce sfatul, ce ni'lu da unu proverbii vechiu: „da banii tei mai bine la paneri de catu la apotecari“. Inse precum la cei sanetosi, asia si la cei morbosii, ba si la patimi mai vèchi si mai grele ale digestiunii, la obstructiuni pertinace, hemoroidi — tranji — dispepsii — jagu — si la alte forme de catare cronice ale stomacului, la spasmiul stomacului si cu precautiune si la ranile stomacului se adeveresce puterea sanativa a acestei pani acusi mai ingraba, acusi dupa o intrebuintiare mai indelungata si precum se esprime mediculu T. Hahn, nu la insielatu nici un'a data.

Poterea acestei pani jace in teritie, despre cari dice Leonard Balzer: „teritiile eserceze o influintea desteptatoria asupra ghindulelor si asupra membranei mucoase a canalului de digestiune -- stomacu, Matie, — marescu secretiunea — stórcerea — si imbuldiescu misicarea peristaltica a canalului matieloru spre o activitate mai eficace.“ In „Bazar“, jurnalulu celu mai latitu, a fostu unu articulu intitulatu: panea cea mai buna, din care scotemu urmatoriile: „Toti ne voieramu despre scumpetea midilóceloru de nutritiune si in locu se crutiemu la locul se, noi lasamu se se prapadesca panea fara nici unu folosu in pretiu de milioane de taleri si respimu cele mai nutritorie parti' ale greunzieloru intrebuintiate pentru prepararea panei, adeverulu acestei profanatiuni economice este usioru de doveditu. Celu mai perfectu midilocu de nutritiune este negresitu acela, care contine in sine necesariile materie pentru o nutritiune normale in drept'a proportiune cuantitativa. Noi scimu cu totii, ca acést'a se afla in lapte, daru aru trebui se scimu, ca si graunțiile de grau corespundu asimené acestei conditiuni. Albulu din laintru contine eminalminte faina de amilu, germenele, ce se fla in fundu, patur'a celulósá a lui acoperita cu invelitorele sementii, invelitorele insasi, precum si cója den afara a graului contieniu cola — cleru, cirisiu) séu albusiu de planta contienatoriu de azotu, o mare parte de saruri, grasime si materia celulósá. Prin macinarea graului se schimba principalminte partea din laintru a lui in faina fina, pana ce invelitórele si germinii formeze teritiile si pana candu teritiile de grau contieniu cam 13 procente cola si 26 procente faina de amilu, arata fain'a de grau 11 procente cola si 63 procente faina de amilu. Afara de aceste mai contieniu teritiile de grau cam de 5 ori atatea saruri si de 3 ori atata grasime, cá fain'a de grau si fiindu ca col'a si sarurile de fosfatu formeze pentru nutritiune tocmái cele mai pretiose parti constitutive asemené nutrementului de carne, despartirea teritiilor de faina i scade din pretiu in modu respitoriu. Intrebuintiarea teritiilor pentru nutretiu la vite, nu póte recompensá resp'á celoru mai pretiose materii de nutritiune. Cu catu se utilizeze midilócele ajutatorie ale tehniceii spre perfectiunarea móreloru, cu catu mai fina si mai alba faina capatamu noi si pané-

rii nostri, cu catu noi traimu in reoa dedare a preferi panea alba celei negre, cu atata platimu noi mai mari pretiuri pentru placerea ochiloru si pentru totu mai rea faina, vré se dica mai pucinu nutritoria, si trebue se ne castigamu materiale de nutritiune, cari ni le subtragemu in modulu acesta, in alt'a forma mai scumpa de catu ce le potému avé in form'a de pane négra. Mai adauge aci ca cu catu se inacina fain'a mai finu, cu atata mai mare va fi si evantitatea pravului de petri mai mare si mai usioru se póte falsificá prin substantie straine. Acést'a despre inreutatiea calitatii panei nostre. Gatirea panei, ce se intrebuintieze astadi, este sorgintea douneciosoei resipe, despre care ne amu tanguitu la inceputu in evantitatea ei! Prin inacirea aluatului de pane séu mestecatur'a lui cu drojde se perdu dupa Liebig 4 procente din substanti'á panei schimbenduse fain'a amilului mai nainte in saharu de amilu, apoi in acidu carbonicu si alcoholu si acesti'a abureze si pieru in caldur'a cuptoriului inflandu aluatulu. Din 100 pf. pane se resipescu 4 pf. si acést'a resipa aru fi numai pentru Germani'a o perdere mai mare ca un'a mia de maji de faina pe di! Potemu dara negresitu vorbi liberu despre rasipa! Proiectele si incercarile a opri acést'a resipa se dateze inca din secululu trecutu" arata apoi proiectele amintite mai susu si vene la intrebarea, care aru fi panea cea mai buna, adeca cea mai nutritoria se sanetósa si dice: „Din cele aratate se vede, ca aci se póte intielege numai aceea pane, care contine tóte partile constitutive ale graului, cu unu cuventu panea négra, panea lui Graham.“ — Despre folosulu ei dice apoi; Panea genuina a lui Graham are unu gustu cu multu mai placutu si mai aromaticu de catu cea mai fina pane pregatita cu drojde. Cine se resolve la o cercare, aceluia i se va face ea din di in di mai placuta, si acél'a nu va mai vré se manance alt'a pane; mai de parte ea este usioru de mistuitu si mai sanetósa cá panea obicinuita, corespondietoria recerintieloru de nutritiune si de digestiune, cá nici unu altu midilocu de nutritiune, ea promovése mai bine ca ori cari midilóce iritatorie si aromate tare insemnat'a secretiune a scuitiloru, ea redica activitatea musichiloru stomacului, intarésce dintii, impedece mucositatea stomacului si a matieloru si o potu intrebuintiá becranii si copiii. Aceste tote dicendule despre panea lui Graham, in adev eru nu sa disu pré multu!“ Pana aci „Bazarulu“ — Se mergemu mai de parte si se vedemu, ce dice T. Hahn, de care amintiramu mai susu, si multi asemenea lui.

„Acést'a pane are gustu placutu, ea retiene in teritie si intrég'a aroma a greuntieloru de grau si le retiene indoitu prin procesulu cócerei. Ea dupa o dedare are gustu cá si o turta si atunci apare panea alba, acra, serata, fada, paiósa, nespósa, góla fara aroma. Mai de parte retiene panea lui Graham ne fiindu dospita contienementulu seu intregu si netiermuru de fain'a amilului si elu se arata la mestecare si sub influinti'a

scuipitiloru cari se vira intre particellele desgolite si finu impartite ale graunciozeloru de amilu ne impedeatu prin gustu de acrime, numai de catu in gustu dulce. Pentru insemnatulu seu contienementu de kali si de saruri de varu si cola este panea lui Graham si cu multu mai nutritoria, cá ori care alt'a; ea satura mai de graba si mai duratoriu cá panea alba.

Aceea, ce da panei lui Graham influintiele sale neobicinuitu sanative, este negresitu nainte de tote contienementulu de nutritiune netiermuritu alu compositiunei lui lasate in statulu naturalu fara scadiementu si fara adausu, apoi arom'a sa placuta si puternica si in fine mai nainte de tote iritatie mehanica, ce esereiaze continentalu de taritie alu ei asupra miscarei peristaltice (contragatorie) a stomacului si a matieloru. Influinti'a panei lui Graham in privinti'a ultima adeca asupra stomacului si a matieloru este adesa ori in adeveru minunata, si ei nu se potu improtivnici cele mai pertinace obstructiuni pe unu timpu mai lungu de catu de vreocateva dile, si deaca ele aru fi resistitu tuturoru piluleloru, prafuriloru si altoru medicamente lacsative, precum si clistireloru si cureloru de bai. Si din contra la diaree si disenterii — urdinari si scursori — cronice nominalminte la acele, ce provinu din petrecerea in clime calduróse, nu e mai bunu leacu, ca panea lui Graham, chiaru din aceea cauza, caci aceste se basese pe discordatiunea membranei mu cóse a matieloru subtieri si gróse*) in contra carei nu lucra mai priineiosu, cá tocmai iritatie mehanica a teritieloru din panea lui Graham. — Copiii din anulu din taiu alu vietii loru, ba si mai nainte preferenze panea lui Graham panei acrite, sarate albe.**)

Unu gradu mare de iritatiea stomacului si a nerviloru lui, eschide mancarea panei lui Graham in casuri singuratice, inse acést'a iritatie se domolesce cu incetulu spre folosulu, intarirea si sanarea pacientulu forte potrivitu prin zama, ori popara, ori scrobu facute din panea lui Graham, ori diu fain'a ei. — Zam'a, scrobulu facutu din acést'a fain'a va fi cu atata mai gustosu, déca fain'a se va preji rumenu mai nainte in untu de vaca prospetu — buteru.^a — Pana aci T. Hahn dupa o esperiintia de 25 ani facuta la familia sa si la mii de patientii, cari cerura si ceru necontentu ajutoriulu lui in patimile invecchiete ale loru.

Prepararea panei lui Graham.

Ce se atinge de prepararea acestei pani, avemu se insemnamu, ca ea céere o acuratetia insemnata. Mai antaiu de tóte avemu se ne castigamu faina buna. Cá se capatamu faina buna, ne trebue grau curatu —

*) Nu potu incungurá terminii tehnicii adoptati in sciintia fara a schimbá intielesulu. Déci me rogu si recomendu a luá in mana „Catichismulu Antropologicu“ edatu de Dr. Vasiciu 1870. pret. 25 xr. se afla la auctorulu.

***) Multi dintre cetitórii nostri voru fi observatu, cu ce aviditate mananca copiii panea négra mai vertosu domnisiorii dedati dá pane alba, si cum ii oprescu mediciei dela acést'a mancare, dicendu ca capeta scrofule! De unde acést'a teoria?

adeca ciuruitu si curatitu catu se pôte de bine, apoi spalatu si erasi uscatu. — Astfelu de grau se pune in móra si se macina catu se pote de manuntu. Astfelu castigat'a faina necernuta séu cernuta prin sita forte rara, ca se pota trece teritiile — se frementa bine, bine cu apa rece de 15—20° R. — adeca candu e fain'a calda cu apa mai rece, éra candu e rece cu apa mai caldutiá — in aluatu nici pré vertosu, nici pré móle fara a luatielu, drojde, sare, si orice alt'a adaugere. Acestu aluatu sta apoi in locu caldutiú 1—2 óre apoi se facu din elu pitisiore de unu kilogram grele si de 3—4 centimetri gróse in forma rotunda, ori lunguiatia cá transelele, cari apoi inca au se sté $\frac{1}{2}$ óra pe o scandura totu in locu caldutiú. Dupa aceea se бага in coptoriu binisiuru incalditu, unde in un'a pana 1 $\frac{1}{2}$ óra este cópta. Scotinduse din cuptoriu, cója se pôte spalá cu apa, cá se fie mai móle. Daca ap'a, cu care se frementa aluatulu aru fi pré calda, atunci cója se face scortiósá si mediulu e elisosu, éra daca ap'a aru fi pré rece, atunci aluatulu trebue se sté mai lungu timpu la unu locu caldutiú. — Var'a se tiene acest'a pane 4—5 dile, érn'a mai multu fara a mucedi, faina prospreta e de preferitu celei statute.

Ea se mananca obicinuitu cá ori care alt'a pane, insemnamu numai, ca cu catu ea se va mestecá mai lungu in gura, cu atata va fi si efeptulu ei mai eficace. Daca cineva dedatu la sarature, nu aru poté manecá acést'a pane nesarata, acela pôte intrebuintiá si pucínea sare, pana ce se va dedá cu dens'a.

Din cele, ce am aratatu se vede ca panaa lui Graham este usióru de pregatitu, mai alesu la omenii déla tíera, cari au graulu loru curatu, séu pre care ilu potu cu inlesnire curati, spalá, useá si maciná potrivitu, caci fain'a este capulu lucrului. Daca teritiile nu aru fi destulu de manuntu macinate, atunci ele se mai punu odata in cosiu. Bine trebue insemnatu inca odata ca teritiile suntu ceea ce dá acestei pani putere vindecatoria, care luca asia priinciosu in organismulu nostru prin partile loru constitutive pline de saruri si mehanice iritatorie, ce se eeru spre nutritiunea nostra. Cá cetitorii nostri nepreocupati, se se convinga despre cele aratate, ii provocamu, se guste din panaa negra, ce o facu tierenele nostre mai pri-cepute si se o compareze cu panaa alba si se voru convinge tare usioru, ca cea din taiu este mai gustuosa, mai placuta, mai mustósá. — Nu e dara panaa negra teritiosa „Saracia“ ei avutia. Nu greu de mistuitu ci tocmai usioru. Nu producatoria de scrofule, ei resipitóre de ele!

Intrebuintiarea ei, precum am disu, este la sanetosi si la morbosii asemené in priviinti'a dietetica; éra in privinti'a terapevtica — de cura — la obstructiuni, hemoroidi, catare de stomacu, acreli, jagu, hargairi, diaree cronice etc. Ne vomu bucurá daca omenii nostri voru sci trage folosu din acést'a indreptare si ne voru incunoscintiá despre resultatu.

Gum ure invetiatoriulu se procéda cu cei ce intra mai antaiu in scola.

II.

Adoua di de scóla insira erasi invetiatoriulu copiii pe lenga sine in semicereu si propune urmatorele:

Invet. Petre! (cugetamu unu copilu mai desteptu) Cu care mana prindi tu lingur'a candu vrei se mananci?

Petru: Cu ast'a mana (arata man'a drepta).

Invet. Cu care mana prindemu stilulu, déca vremu se scriemu?

Petru: eru cu ast'a.

Invetiat: Persido! cu care mana prindemu aculu candu vremu se cósemu?

Pers.: Cu ast'a mana (arata man'a drepta).

Invet. E dreptu, deca tienemu cu acést'a mana lingur'a, stilulu, aculu: ea e mana drépta. Intindeti toti man'a drepta inainte! — Asia, cea lalta man'a nue cea drepta; ea e cea stanga. Intindeti acuma man'a stanga inainte.

Acuma se eserceze acésta clasa prin invetiatoriulu seu prin unu scolaru mai capace pana atunci, pana ce toti copiii si in catu e cu potintia de o data la comand'a acestora intindu, radica, ori sclobodu in diosu mana drépta ori stranga. Dupa aceea se pasese mai de parte:

a, picioriulu dreptu inainte! celu stangu inainte!

b, cu mana drepta pe urechea drepta! pe cea stanga!

c, pe ochiulu dreptu! pe celu stangu!

d, pe frunte! pe peptu!

e, pe laturea drépta in diosu! redimata in laturea drépta!

asia apoi a, b, c, d, e, cu mana stanga.

Cu acéste esercita de atentiune si de ascultare schimbamu petrecea cu icóne. Si aci se póte totu odata tiené unu esamenu derpre starea culturei a singlaraticiloru elevi d. e. se presenta icón'a calului. Invetiatoriulu ori scolarulu pusu de densulu póte pune urmatórele intrebari: Vedintai tu vre unu calu viu? Ce colóre are acesta? Cate picioare? Cati ochi? Cate urechi? Spre ce intrebuintiamu calulu? Ce manca elu? Unde se afla elu noptea? s. a. m. d. — Séu invetiatoriulu enaréze si descrie. Vedeti acest'a e unu leu. Elu e unu animalu mare si tare. Aicea la grumadiu are peri lungi, si acést'a se numesce cóma. Cautati cód'a cea lunga a lui! Si ce dinti mari are elu si la picioare ghiare. mari ascutite! Da, leulu póte omori unu bou, si apoi ii manca carnea, elu sfasia si mananca si ómeni. Elu e unu animalu crudu, o adeverata féra rapitoria. E bine dara, ca la noi nuse afla lei, numai de parte, de parte de la noi se afla lei. —

In modulu acest'a tiene petrecerea cu icóne in dilele dintaiu ale scólei; firesce mai multu prin unu elevu mai iscusitu, fiindu ca invetiatoriulu pote petrece numai unu timpu scurtu la acesta clasa. —

Cam a treia di de scóla pune invetiatoriulu novitii in semicercu pe lenga tabla si le dice: Copii! astadi vomu face ceva pe tabla, Cautati, eu am cret'a in mana, Asia o am eu in mana (le arata). asia o tienu eu eu degetele; vedeti voi! Jakobe! ia si tu cret'a asia! si tu! si tu! si tu! etc.

Bagati sema! eu facu ceva pe tabla. — Acest'a e unu punctu, unu punctu! Ce e acest'a? — Tu Joane fa si tu unu punctu pe tabla. Dreptu! — (asemene toti copiii dé rendulu). catu de multe puncte avemu pe tabla! Inse eu le voui sterge. Cautati cate puncte am facutu eu acuma?

Unu copilu: doue puncte.

Invetiat: Cate puncte?

Copiii: doue puncte.

Invetiat: Da, si acestu punctu e susu, si acest'a e diosu. Tu Jakobe aratam'i punctulu de susu! Daru unde e celalaltu? (asia cu mai multi copii). Acuma mai face unu punctu — Cate puncte suntu acuma? Cine scie cate?

Unu copilu: trei puncte.

Invet.: cate puncte?

Copiii: trei puncte. *Central University Library Cluj*

Invetiat: Dreptu, unu, doi, trei. Da, suntu trei puncte. Acest'a sta susu, acest'a diosu si acest'a in midilocu — Vina Ano, si mi numera eu baticelulu punctele! — Dreptu! Aratamu punctulu susu! in midilocu! (asia cu celalalti copii.) —

Invetiat: Redicati in susu man'a drépta! Asia, la man'a drépta este laturea drépta. Eu vreu se facu unu punctu de laturea drépta a tablei. Vedeti! — Radicati acuma man'a stinga in susu! — Acuma facu unu punctu pe laturea stinga, si acuma inca unulu in midilocu. Cate puncte suntu? Care sta de drépta? Care de stinga? Care in midilocu? (acuma au se deosebésca toti copiii punctele.) —

Invetiat: Acuma erasi ceva nou! aicea mai nainte unu punctu de sting'a si aici unulu de drépta. — Si acuma aicea diosu unu punctu de stinga si altulu de drépta. Asia. — Se numeramu dara punctele: unu, doi, trei, patru! — Cate puncte? Aratamu punctele susu? — diosu! Punctulu de susu de drépta! Punctulu de susu de sting'a! celu de diosu de drépta! celu de diosu de sting'a (esercitii cu singuraticii).

Invetiat: Cau tati ce facu eu acuma! unu punctu susu! unu punctu diosu! unu punctu in midilocu! Acuma si mai multu, unu punctu de la midilocu spre sting'a! unu punctu dela midilocu spre drépta (· : ·)

Hai se le numeramu: unu, doi, trei, patru, cinci. Cate puncte? Punctulu de susu! Punctulu de diosu! Celu de drépt'a! Culu de sting'a! celu din midilocu! —

Deosebirea punctelor dupá situatiunea lor, Decopiarea punctelor in compositiunea sa — mai antaiu cu cret'a pe tabl'a mare da acestoru elevi destula ocupatiune sub inspectiunea unui elevu mai versatu. Petrecerea cu iconele tiene asemenea schimbenduse cu punctatiunile.

Acuma urmedie conducerea a prinde stilulu si alu tiene bine precum si a asiedia bine man'a stanga pe tablitia si a luá drepta tenere a corpului la scrisu. Aci nu' are invetiatoriulu a trece numei usioru presté aceste; caci obicinuita o data dedare a tiené reu instrumentele de scrisu si reo'a tenere a corpului la scrisu aduce cu sine esentiali daune, ce numai cu greu se potu érași indreptá. Celu dintaiu exercitiu pe tablitia de scrisu este reproducerea punctatiunéloru, ce erau facute cu cret'a pe tabl'a mare. Aci inse bine se insemnamu, ca exercitiiale de punctatiuni cu cret'a au se fia continuate schimbandu — se cu exercitiiale de punctatiuni pe tablitia de scrisu. O mai mare esecutare a acestora pe tabl'a mare are insentiali folóse. Si exercitiulu in ambele moduri este ase tiené astfelu, cá mai antaiu copiii se decopiése numai punctatiunile facute de invetiatoriu mai nainte; dupa aceea va da invetiatoriulu positiunea dictandu, si copiii voru avé se le faca fara formulariu din intuitiunea interna: D. E. Invetiatoriulu dicteze:

a, Doue puncte: unulu susu, unulu diosu!

b, Doue puncte: de drépt'a, de sting'a!

c, Trei puncte: susu, diosu, in midilocu!

d, Trei puncte: de drépt'a, de sting'a, in midilocu!

e, Patru puncte: susu de drépt'a. susu de sting'a; diosu de drépt'a, diosu de sting'a!

f, Cinci puncte: susu, diosu, in midilocu, din midilocu spre drépt'a, din midilocu spre strang'a!

Aceste suntu dara indicatiunile, formularele si indreptarile, acaroru observare voru duce acolo, cá copiiloru nou intrati in scóla se li se faca acést'a dela inceputu, cá unu locu amicabilu, petrecatoriu si informatoriu astfelu, cá se-lu cercetese bucurosu, si se se apropia de invetiatoriu cu încredere. Ei se voru bucurá mai cu séma; vedindu ca ei sciu ceva a respunde, ceva a face; caci nue pentru copilu asia de nefirescu, apasatoriu si torturatoriu, de catu o intiepenire ne activa, tacuta si o fara insemnătate cautare la literille mórte. Si durere caci tocmai ecést'a procedura se afla cea mai mare parte in scolele nóstre si acuma, de trecutu nu vreu nici se aminteseu.

Aci trebue se mai insemnamu, ca intre prescrisele pentru cele dintaiu dile de scóla este de a observá invetiatoriulu, cá si novitii se fia retienuti

in unu modu dulce si blandu, cá se se redice si ei sub rugaciunea de scóla si se tiena manile cuvicinciosu.

Mai departe cá se le de oresi care indreptare privitoria la ordine, curatienia, la purtare in si afara de scóla, inse acesta numai in pucine simple cuvinte : admonitiuni mai lungi, mai vertosu legi, regule scolastice aru fi reu aplicate la copii.

Aceste indigitatiuni, instructiuni si prescrise au mai cu sema valórea sa la acele scole, cari contienu 50—80 copii. Se intielege de sine, ca unde suntu mai multi, voru trebui se intre modificatiuni, cari inse in- vetiatoriulu mai versatu dupa aceste indigitatiuni generali, va fi in stare ale deduce de sine insusi si ale pune in lucrare.

Impartasiri din Geografia si Cosmologia.

2. Lun'a. Pana ce tat'a explica aceste tóte copiiloru sei, se redica lun'a de catre reseritu. Copiii se bucurau de acésta frumósa aparitiune ti tat'a continua mai de parte :

Lun'a apare acuma cá unu discu lucitoru inaintea ochiloru nostri. Daru astronomii au observatu lun'a cu ochianulu loru, care maresce obiectele de sute de ori mai esactu si s'a aflatu cu tota positivitaea, ca lun'a nu e discu, ci globu. Globulu lunei, se pare ca luneca pe bólt'a ceriului, acést'a inse numai se pare, pentru ca lun'a plutesce liberu in spatiulu ceriului. Globulu lunei pluteze prin spatiulu cerescu, se rotesce ne contenitu invertindu-se. Si ea nu póte cadé diosu caci o sustiene poterea, ce a pusu Domnedieu in ea. 1) Globulu lunei este insé fórte mare. Astronomii au aflatu ca in luna se afla rédicature mari cá muntii si adancimi mari cá vaile, ba ca nici siesuri nu lipsescu. Deca noi aici pe pamentu ne amu urcá pe unu munte inaltu si amu privi de parte impregiuru campiele, totusi nu amu affá o bucata asia mare de pamentu cum e fati'a globului lunei, ce o vedemu acuma lucindu pe ceriu. Privindu mai aproape la acést'a lucitória fatia a lunei, vomu puté deosebi cu ochii liberi, ca acest'a parte a lunei are deosebite insusiri. Unele positiuni suntu intunecóse altele vederóse si acesti suntu : ce dicu astronomii redicature si adancimi pe globulu lunei. Daru omenii prosti dicu ca e Cainu si Avelu si vréu se vada si galéta cu lapt'ele acestuia si mórtea lui prin Cainu. 2) Ca lun'a de si e unu globu fórte mare, ni se pare asia mica, vine de acolo, ca e fórte de parte de noi. Deca noi aici pe pamentu vedemu din o departare de 10 miluri unu munte mare, elu nise pare asiá micu, incatu l'am poté acoperi cu o cerga. Daru lun'a e indepartata de la pamentu de 50.000 de mile si pentru aceea nise pare in acesta marime. 3). Din lun'a rotitoria in spatiulu cerescu noi potemu vedé, numai o diumatate si acést'a diume-

tate sta acuma in unu lustru rosietecu galbinu. De unde vine acést'a luire si acelu lustru! Elu vine dela lumin'a soselui, care acuma lumineze diumetatea de luna întórta catra noi. Sorele adeca luminéze pururea in spatiulu lumescu de si noi nulu vedemu totu deuná. Candu apune sórele séra, atunci in vai este deja umbra si intunerecu, pe candu pliscurile muntiloru suntu inca luminate. Si atunci lucescu si aceste pliscuri ale muntiloru asia rosietecu galbinu cá si lun'a. Si fiindu ca lun'a sta de mii de ori mai susu in spatiulu lumei, de catu ce ajungu cei mai inalti munti ai pamentului nostru, o póte sorele inca luminá, candu lumin'a lui nu mai cade pe regiunele pamentului nostru si pentru aceea avemu nópte 4).

1) **I n v e t.** Cum se numescu acei invetiati, cari observedia Lun'a, Stelele si sorele mai esactu? Cu ce potu ei observá mai esactu aceste corpuri ceresci? Despre ochiane am se ve dau unele desluciri. Voi ati vediu, ca omenii, cari au ochi slabi, porta ochilari, cá se véda mai bine, uiegile oculariloru efeptuescu acést'a. In ochiane inca suntu uiegi, si aceste marescu astfeliu obiectele, incatu le potemu vedé bine din departare mare. Ochianele mai mari se numescu **T e l e s c o p u r i**, éra cele mai mici **P e r s p e c t i v e**. De aceste veti fi vediu póte si voi; daru telescopurile astronomiloru suntu cu multu mai mari si mai artificióse. Cu aceste au observatu ei lun'a si noi potemu se-le eredemu, ca lun'a este unu globu. Cu ce este globulu lunei / incongiuratu pretutindenea? Cum e misicarea lunei! Acui potere si taria sustiene lun'a in spatiulu ceriului?

2. Ce au aflatu astronomii, ca se afla in luna? Potemu noi orési cum observá si cu ochii liberi diferitele parti constitutive ale lunei? Ce diferintia observamu noi? Ce dicu omenii prosti ca suntu acele?

3. Pentru ce ni se pare lun'a asi'a mica, de si ea este unu globu fórte mare? Cum ni se arata unu munte mare, care e indepertatu de noi 10 miluri? (aci este de ase esplicá ce e milulu si alu, reduce la chilometri.) Cate miluri este lun'a indepertata de noi?

4. (Se se esplíce si invedereze, cá dela unu globu vedemu numai o parte.) Pentru ce ni se pare lun'a cá si unu discu? De unde vine lumin'a si stralucirea lunei? Cum vine, ca sórele pote luminá lun'a candu elu a apusu la noi?

3. Pamentulu. De se afla in luna creature vii, acésta noi nu scimu de buna sema si nu potemu iscusi, caci in o departare asia de mare, nu potemu nici cu celu mai bunu ochianu zeri obiecte mai mici, si cá se póta vreodata vreunu omu a se ureá in luna si ane aduce de acolo vésta, e cu nepotintia. Se dicemu inse, ca in luna vietuescu fapture asemené omului din pamentulu nostru, si atunci pamentulu nostru este pentru ei o privire pomposa. Candu adeca in luna aru fi nopte si pe pamentu dioa, atunci pa-

mentulu nostru se aru infatiasia locuitoriloru din luna in óresi care timpuri cá unu discu lucitoriu de treisprediece ori mai mare; cá cum ni se arata noua lun'a plina 1).

Pamentulu e cá si lun'a unu corpu lumescu in form'a globului, si pentru aceea elu nu are nicairi capetu. Deca cinev'a aru calatori catra raseritu necontentitu peste munti, vai, riuri, mari, elu aru veni in fine de catra apusu erasi de unde a plecatu. Pe fati'a globului pamantescu locuescu omenii de supra, de de suptu, si in tóte partile, si toti au spatiulu ceriului désupra capului seu, si nici unulu póte cadé dela pamentu, Intregu globulu pamentului este ocolitu cu spatiulu de aeru; elu nu se sprijinesce pe nimica, si nu atinge nimica, ci rotesce liberu calea sa prin spatiulu ceriului ori alu lumei 2).

Elu se întórce in 24 de óre odata. Partea pamentului, care e iluminata de sóre, este prin acest'a lucia, si atunci in partea acést'a e lumina ori dioa. De cealalta parte a globului, ce nu se lumina de sóre, este intunerecu ori nópte. Asia dara la noi se schimba dio'a cu noptea; fiindu ca globulu pamentului se întórce necontentitu. Noi nu simtimu miscarea ori întórcerea, pentru ca ea merge fórté repede si linu. Asia cugetamu noi ca o corabia, ce merge repede si linu sta pe locu, si ca tiermii alerga in miscare repede naintea nóstra 3).

Invetiatoriulu.

1.) Voi veti fi auditu, ca vreunu omu s'aru fi urcatu la luna, acést'a aru fi nunai o gluma; caci de amu pune sute de muntii cei mai inalti unulu preste altulu, ei totusi nu aru ajunge la luna. Cu globulu aerostaticu sau inaltiatu unii omeni susu, daru de parte de parte de a ajunge la luna. Pe langa acésta aerulu in inaltime este asia de rece, de nici unu omu nu póte trai in elu. Asia suntu si Muntii cei inalti pururea acoperiti cu néoa. Deca inse aru fi cu potintia, cá unu omu dela noi se se urce pana in luna, cum aru vede elu in oresi care timpuri pamentulu? — Asia e, acést'a aru fi o privire pompósa! Pamentulu e de treisprediece ori mai mare cá lun'a.

2.) Ce e pamentulu? — Are pamentulu undeva capetu? — Pentru ce nu? — Asi'a e, acést'a voi poteti vedé la totu globulu (se li se arete). Au calatoritu multi omeni in pregiurulu pamentului si nu au ajunsu nicairi la capetu. Din care parte se intorecu calatorii, déca ei calatorescu pururea catra raseritu? (Acést'a se li se arete pe unu globu).

3.) In care parte a globului pamentului este dioa? — In care nopte? Catu tiene dio'a si noptea? Pentru ce 24 óre? (arata la unu globu, lumin'a si umbr'a, si asemena acést'a cu dio'a si noptea) Pentru ce se schimba necontentitu dio'a cu nópte? — Simtimu noi miscarea pamentului? Pentru ce nu o simtimu? Ce ni se pare, candu navigamu in o naia repede si linu? (La argumente si dovedi matematice si sciientifice se nu se demita invetiatoriulu).

4. Luceferulu; stelele. De locu dupa apunerea sórelui observamu noi pe ceriu de catra apusu in oresi cari timpuri o sté frumósu luminósa si o numimu lucéferulu de sér'a. Acést'a stea e cu multu mai departe de noi cá lun'a 1).

De si lucéferulu ne lucesce numai cá unu punctu micu, elu totusi este unu corpu cerescu, cu multu mai mare cá lun'a, si camu de o mariune cu pamentulu nostru. Acést'a stea se misca, cá si pamentulu in maninulu spatiu alu lumei. De se afla si acolo fapture asemene noua nu potemu sci, nici esperia. De se voru afla inse acolo fapture asemene noua, apoi si ei voru vedé pamentulu nostru, cá o stea frumósa pre cum ni se arata si noua lucéferulu, caci intregu globulu pamentului nostru, nu e alta de catu o sté in spatiulu lumei 2).

Cautati acuma susu la ceriulu plinu de stele! Cate mii de mii de stele suntu acolo! Si tóte aceste stele suntu corpuri lumesci mari, si mai tóte din ele suntu mai mari, dá, cu multu mai mari ca pamentulu nostru. Si pamentulu nostru este o sté si noi vietuimu in o sté, suntemu locuitorii unei stele 3).

Invetiatoriulu.

1.) Luceferulu de sér'a, ce se vede asia frumosu pe ceriu dupa apunerea sórelui, ilu veti fi vediutu si voi. In altu timpu se arata totu acésta sté nainte de raseritulu sórelui de catra raseritu si atunci se numesce lucéferulu de diminetia. Unde zarimu noi lucéferulu de sér'a, lucéferulu de diminéti'a?

2.) Ce este dara luceferulu de sér'a si de diminetia? Catu e de mare acestu corpu lumescu? — Pentru ce ne lucesce numai cá unu punctu de lumina micu? Scimu noi ce feliu de fapture se afla pe acést'a stea? Pentru ce nu potemu sci acést'a? Deca inse voru locui acolo fapture asemenea omeniloru, cum li se va arată loru pamentulu nostru? — Ce e daru pamentulu nostru?

3.) Ce suntu tóte stelele? Ve puteti intipui catu de nespusu de mare este tóta creatiunea lui Domnedieu! Pamentulu nostru ori catu de mare este elu; este totusi numai o parte mica a lumei; caci se afla mii de mii de corpuri lumesci, cari suntu asia de mari séu mai mari cá pamentulu nostru. Este dreptu candu dice cineva, ca noi omenii locuimu in o sté? Pentru ce este acést'a dreptu?

D. Invetiatoriu J. Bunea din Cineulu mare me provoca se dau in foi'a nostra inviatiuni despre tractarea morbului periculosu Difteritis, care graseze in partile acelea intre copiii devenindu acesti'a cea mai mare parte prada mortii si lasendu multi parinti in doliulu celu mai mare. Bueurosu primescu provocarea, si me voiu sili a dá inviatiuni catu se pote de popularie.

Inflamatiunea sêu aprinderea membranei mucoase in gura si gituleju.

Acést'a inflamatiune se ivesce acusi intrunu feliu catarosu, acusi **cruposu**, inflamatiunea catarósa ataca singuratecele parti ale membranei mucóse in gura, adeca gingeile, limb'a, limburusiulu, migdalele si palatulu (**ceriulu**) gurei. Cea cruposá ataca sêu mai multu numai ghindurile membranei mucóse a gurei si atunci capata numire de afte, besicutie, ori buretiei; sêu ca ia o dimensiune mai mare, care usioru trece in puroire si putredire, si acuma se numesce Difteritis, difteritis putrada ori angin'a putreda, care e forte pariculósa, caci róde si ruineze partile vecine si se fineze mai multu cu mortea.

Precum la tote alte bóle catarali si cruposé asia si la difteritis suntu espusi copiii pana la alu 10—12 anu.

Simptomele — semnele ei suntu: dureri adese ori mari impungatorie in partile atacate, cari rosiescu adunenduse mai multu sange in ele si se incaldiescu pana la ardere, șe arata uscate, acoperite cu mucus, se nascu friguri, adeca ferbintieli in totu trupulu cu pulsu desu iute.

Etiologia sêu causele, din cari se nasce acést'a cumplita bola, care de multe ori graseze epidemice, suntu agramadirea materietoru straine in trupu, cari se aducu in elu prin necuratienia, aeru stricatu, mancari rele, serate, piparate, de carne multa, mai vertosu statuta, de branza mucedá, beuturi spirtóse, medicamente nepotrivate. — Aceste materii jacu unu timpu invalite in muculu ori balele membranei mucoase, si apoi sêu prin o recéla sêu alte cause se desvalescu si venindu in atingere cu nervii causese dureri si astfelu se nascu friguri sêu lupta între organismu si acestea materii straine vrendu organismulu a le scóte afara din sine. Daca organismulu nu aru fi destulu tare pentru acést'a lupta, sêu nu aru capatá ajutoriu grabnicu, de a poté impinge afara dela sine aceste materii straine si utilizate, atunci dure-rile crescu, boala se aprinde mai tare, formeze producte noue, membrane false, ori trece in putredire.

Prognos'a, esirea, sfersitulu acestei bóle, daca nu vine ajutoriu grabnicu, ori se tracteze reu cu medicina, este trista nefavorabila, in cur'a cu apa favorabila.

La tractarea difteritisului sêu la curarea lui se intrebuintieze: Semicu-piulu, invalirea in panzeturi ude si ponevi uscate, fomite incitatorie pe langa grumadi, derivarea sangelui in diosu prin briulu lui nevunu, freca-rea pecioriloru uda si uscata, elistire etc. despre cari am vorbitu in nume-rulu trecut la tifusu.

Cá inse se se póta tractá acést'a bola, catu de potrivitu si cu tóta energi'a este de a se observá urmatoriele:

Cum se voieta vre unu copilu de grumadiu, mai vertosu daca s'aru arata si ferbintieli adeca friguri, de locu trebue pusu in patu in aeru curatu afara, déca e vara sêu cu ferestile deschise, trebue ingrigitu de cea mai mare curetiena, inse fara cea mai mica iritatiune a portiloru inflamate, prin man cari domóle, mai vertosu lapte, prin tienerea apei prospete in gura, fara agargarisá prin bérea apei prospete. Pe langa grumadiu se punu carpe moiata in apa rece antaiu mai pucinu stórse, si nu pré acoperite, si schimbate mai desu, dupa aceea storse mai bine invalite cu alte uscate, apoi schimbate mai raru spelendu loculu, adeca gramadiulu cu apa prospeta candu se iau carpe-le diosu.

O deosebita bagare de séma ceru frigurile adeca ferbintial'a. Acuma se

se puna copilulu in o tróca séu vana cu apa de o palma impluta rece de 14—16° R. siedindu si unu individu ii fréca manele bine cu palmile ude, altulu peciorele, alu treilea torna cate o tíera apa din o inaltime nu prea mare peste capu si grumadi pana ce alu iau fiorile, apoi i se invalue grumadiulu cu o carpa uda storsa, si in unu masaiu, cérsiavu uscatu invalitu se pune in patu si se astruca usioru. Acésta operatiune se continua de cate ori cresce caldura. Ise dau clistire de apa rece, curata mici si mai dese, fometele la grumadiu, spelarea gurei si berea de apa se continue, pana ce slabescu frigurile si simptomele rele. Cu catu se domolescu semnele bólei, cu atata se intrebuintieze semicupiulu mai rar; pana ce incéta de totu. Se pote cu bunu folosu intrebuintia, si trebue intrebuintiata si invalirea in masaie, seu ciasiafuri ude si poneva uscata bine astrucata, cá se asude si prin sudori se se scota materi'a daunaciosa, precum am aratatu la tifusu. Bine trebue insemnatu: nici o iritatiune a partiloru inflamate. Medicii aleopati curatie ránile nascute in gituleju prin o peria muiata in solutiune de piatr'a iadului. Vai de omu si de copilulu, care va ajunge la o astfeliu de cura.

Acest'a aru fi ajutoriulu celu mai simplu. usioru de intrebuintiatu in tota cas'a si in totu loculu fara spese si de locu intrebuintiatu cu succesu bunu si cu atatu mai vertosu, deca bolnavii nu voru fi luatú alte leacuri.

Se ne tragemu sam'a.

Candu am anunctiatu, ca voiu dá foi'a „Higien'a si scól'a“ in fia care septemana, am contatu la 400 prenumeranti, cu cari asi fi esitu fara deficitu. — Prenumeranti am pana acuma 171, din cari scotindu 19 esemplare gratis si in schimbu remanu 152. Din acesti'a au prenumeratu pe $\frac{1}{4}$ de anu 26, pe $\frac{1}{2}$ de anu 106, pe 1 anu 20. Au platitu pe $\frac{1}{4}$ 24, pe $\frac{1}{2}$ anu 89, pe 1 anu 7, la olaltu 120, restantieri 32. — Cum ca cu acestu numeru de prenumeranti nu potu satisfacé datei promisiuni, nu va negá niminea, si astfeliú aru trebui se incetu. Daru primindu avisuri din mai multe parti, cá fóia se nu incete, me vedu indetoratu a me intielege cu DD. prenumeranti. Foi'a va esi de acum innainte o data in o luna la prim'a asia, cá se potemu dá 12 numeri si acést'a din caus'a speseloru, cari se ceru si se calculeze astfeliu: fiacare numeru formatu mare cu litere garmondu consta 22 fl. de $12 \times 22 = 264$ fl. timbru pentru 171 esemplare 171 xr. de $12 \times 171 = 2052$ fl. 52. xr. la olalta 284 fl. 52 xr.

Scoborindu prenumeratiunea dela 4 fl. la 2 avemu pentru 152 prenumeranti daca voru plati si restantierii 304 fl. Din acestia subtrasi 284 fl. 52 remanu 19 fl. 48 xr. pentru hartia, ostenéla etc. etc.

In catu dara aru fi toti DD. prenumeranti intielesi cu acést'a modalitate pana la timpuri mai oportune, ne rogamu se ne sprijinésca, platindu DD. cari au datu numai 1 fl. inca unulu si restantierii refuindu datori'a, daca nu de locu, baremu in de cursulu vérei. Suinduse numerulu prenumerantiloru astfeliu, cá se se póta acoperi spesele unui numeru, bucurosu vomu inulti numerulu foei in proportiunea crescerei prenumerantiloru. Ne rogámu dara a ne sprigini si a prenumerá mai de parte, ca avemu esemplare dela inceputu de ajunsu. — Domniloru cari au platitu 4 fl. li se voru intorce 2 fl.

Timisiora 1-a maiu 1876.

Redactiunea.